

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, природокористування і туризму
Кафедра маркетингу, PR-технологій та логістики

Бізнес-планування

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання розрахунково-графічної роботи
для студентів спеціальності 075 «Маркетинг»
ступеню вищої освіти «бакалавр»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
маркетингу, PR-технологій та логістики
Протокол №15
Від 2 травня 2019 р.

Бізнес-планування. Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи для студентів спеціальності 075 «Маркетинг» ступеню вищої освіти «бакалавр» . – Чернігів: ЧНТУ, 2019. – 14 с.

Укладач: ВАЛЕНТИНА АНАТОЛІЇВНА МОСКАЛЕНКО, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики;

Відповідальний за випуск: ЖИДОК ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА, завідувач кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики

Рецензент: ПРИНА ІВАНІВНА КИЧКО, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри управління персоналом та економіки праці

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Мета і вимоги, які ставляться до розрахунково-графічної роботи.....	5
Вимоги до оформлення роботи.....	5
Вибір теми розрахунково-графічної роботи.....	7
Примірний зміст розрахунково-графічної роботи.....	8
Основні вимоги до складання бізнес плану.....	8
Оформлення, представлення і захист розрахунково-графічної роботи.	9
Основні критерії оцінювання розрахунково-графічної роботи.....	10
Список рекомендованої літератури.....	11
Додатки.....	12

ВСТУП

Правильний процес створення, а в подальшому розвиток кожної бізнес-структури потребує детального планування, дієвим інструментом якого виступає - бізнес-план. Особливо при започаткуванні нового напрямку, виду економічної діяльності чи створенні стратегічного підрозділу підприємства важливе значення відводиться розробці бізнес-плану як детального попереднього аналізу та прогнозу перспектив підприємницького проекту. Надзвичайно важливим є бізнес-планування господарської діяльності на сучасному етапі розвитку економіки, адже об'єктивно посилюється потреба в більш детальному та комплексному впровадженні сучасних елементів планування за для забезпечення життєздатності та планової конкурентоспроможності підприємства.

Бізнес-план охоплює практично всі функціональні напрями підприємства, починаючи від детального опису технології бізнес-проекту і закінчуючи ґрунтовними фінансовими розрахунками ефективності господарювання. Тому його розробка і контроль реалізації (в подальшому) значно сприяє як підвищенню ефективності, так і зниженню ризиків у започаткуванні нових напрямів підприємницької діяльності.

Бізнес-план – це ретельно розроблений плановий документ, в якому чітко враховані реальні можливості суб'єкта господарської діяльності, детально, на науковій основі визначені перспективи його розвитку та засоби їх реалізації. Відповідно, бізнес-планування являє собою процес розробки бізнес-плану.

Об'єктом вивчення дисципліни є процеси прояву економічних законів і механізмів їх дії у специфічних умовах ведення господарської і комерційної діяльності з метою одержання прибутку при оптимальних витратах праці і коштів на одиницю кінцевої продукції. Досягнення цих цілей у сільському господарстві здійснюється шляхом розробки і використання найбільш раціональних прогресивних форм і методів бізнес-планування, поглиблення спеціалізації і підвищення рівня концентрації виробництва, організації оплати праці і матеріального стимулювання, науково обґрунтованої організації виробничих процесів в усіх сферах діяльності сільськогосподарських підприємств.

Предметом досліджень є відносини, які виникають між учасниками виробничого і комерційного процесу з приводу встановлення і реалізації пріоритетів, цілей, пропорцій та комплексу заходів, що забезпечують їх досягнення.

З метою закріплення, поглиблення, узагальнення та отримання практичних навичок студенти при вивченні дисциплін виконують розрахунково-графічну роботу з дисципліни «Бізнес-планування». Виконання даної роботи дозволить

студенту не тільки практично закріпити отримані знання, а й розкрити творчий потенціал.

МЕТА І ВИМОГИ ЯКІ СТАВЛЯТЬСЯ ДО РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ

Мета розрахунково-графічної роботи (РГР) – закріплення теоретичних знань з дисципліни «Бізнес-планування» та придбання навичок в підготовці, складанні та представленні бізнес-плану.

Під час виконання розрахунково-графічної роботи студент повинен:

- здійснити підготовчу роботу та зібрати матеріали для написання бізнес-плану;
- здійснити аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища започаткованого бізнесу;
- сформулювати мету, бачення та місію бізнес-плану;
- викласти основні положення бізнес-плану згідно наведеному нижче плану;
- підготувати роботу до представлення та захистити роботу перед аудиторією.

Розрахунково-графічна робота повинна містити титульний аркуш, зміст, резюме, сім розділів, додатки. В першому розділі розкриваються загальні відомості про галузь, фірму та її продукцію. В другому розділі здійснюють дослідження ринку. Третій розділ присвячується розробці маркетингового плану. Четвертий та п'яти розділи містять відповідно виробничий та організаційний плани.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

Обсяг розрахунково-графічної роботи складає 25-30 сторінок.

Робота виконується на аркуші стандартного формату А4 (270x297мм), додержуючись таких розмірів полів: верхнє і нижнє – не менше 20 мм, ліве не менше 25 мм, праве – не менше 10 мм. Усі сторінки повинні бути пронумеровані. Шрифт – Times New Roman , розмір 14, міжрядковий інтервал – 1,5; відступ – 1,25 см; вирівнювання тексту – за шириною.

По ходу викладу матеріалу в тексті виділяються всі заголовки згідно зі змістом роботи. Скорочення в тексті не допускаються, крім загальноприйнятих, які звичайно при першому вживанні супроводжуються розшифровкою, наприклад, державна стандартизація (ДС).

Цифровий матеріал зручно оформляти у вигляді таблиць. Таблицю розміщують симетрично до тексту після першого посилання на даній сторінці або на наступній, якщо на даній вона не вміщується. Таблиця може мати назву, яку треба друкувати малими літерами (перша велика) над таблицею. Назва повинна бути короткою і повністю відображати зміст таблиці. Над лівим верхнім кутком

таблиці розташовують надпис «Таблиця...», вказуючи номер таблиці, наприклад: «Таблиця 2.1 – Найменування таблиці». На всі таблиці повинні бути посилання в тексті за формою: «наведено в таблиці 3.1»; «... в таблицях 3.1–3.5» або в дужках по тексту (таблиця 3.6). Посилання на раніше наведену таблицю дають з скороченим словом «дивись» (див. таблицю 2.2) за ходом чи в кінці речення. Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат листа, то таблицю ділять на частини, які в залежності від особливості таблиці переносять на інші аркуші або розташовують на одному аркуші поряд, або одна під одною, повторюючи в кожній частині таблиці її головку і боковик. Слово «Таблиця _» вказують один раз над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть «Продовження таблиці _» із зазначенням номера таблиці. Всі таблиці нумерують арабськими цифрами в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться в додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, розділених крапкою. Допускається нумерація таблиць в межах всього рукопису.

Ілюстрації виконуються у вигляді креслень, ескізів, схем, графіків, діаграм, фотографій і т.п. Усі ілюстрації умовно називаються рисунками. Рисунки нумеруються в межах кожного розділу двома цифрами, поділеними крапкою – номером частини і порядковим номером рисунка. Повний підпис до ілюстрації включає елементи: умовне скорочення назви ілюстрації для посилань; порядковий номер ілюстрації; власне підпис; експлікація (пояснення деталей ілюстрації); розшифровка умовних позначень та інші тексти типу приміток. Усі схеми, таблиці, діаграми та інші ілюстративні матеріали повинні мати назву і відповідний номер, на кожен ілюстрацію необхідне відповідне посилання в тексті. Ілюстративний матеріал у залежності від його важливості включається в основний текст курсової роботи чи виноситься в додаток, де йому привласнюється порядковий номер і на нього дається посилання в тексті.

Додатки оформляються як продовження даної РГР на наступних її аркушах. Кожен додаток повинен починатися з нового аркуша (сторінки). Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковано слово «Додаток _» і велика літера що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, «Додаток А, Додаток Б». Один додаток позначається як додаток А.

ВИБІР ТЕМИ РОЗГРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ

Розрахунково графічна робота з дисципліни «Бізнес-планування» виконується у вигляді складеного студентами Бізнес-плану. Бізнес напрямок складання Бізнес-плану студентом вибирається самостійно. Роботу можна

виконувати індивідуально або колективно, командою яка складається з 2-3 студентів.

ПРИМІРНИЙ ЗМІСТ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ

1. Титульний аркуш.
2. Зміст бізнес-плану.
3. Резюме.
4. Галузь, фірма та її продукція (послуги):
 - 4.1. Поточна ситуація і тенденції розвитку галузі.
 - 4.2. Опис продукту (послуги) фірми.
 - 4.3. Патенти, товарні знаки, інші права власності.
 - 4.4. Стратегія зростання фірми.
- 5 Дослідження ринку:
 - 5.1. Загальна характеристика ринку продукту.
 - 5.2. Цільовий ринок бізнесу.
 - 5.3. Місцезнаходження фірми.
 - 5.4. Оцінка впливу зовнішніх чинників.
6. Маркетинг-план:
 - 6.1. Стратегія маркетингу.
 - 6.2. Передбачувані обсяги продажу.
7. Виробничий план:
 - 7.1. Основні виробничі операції.
 - 7.2. Машини й устаткування.
 - 7.3. Сировина, матеріали та комплектуючі вироби.
 - 7.4. Виробничі й невиробничі приміщення.
8. Організаційний план:
 - 8.1. Форма організації бізнесу.
 - 8.2. Потреба в персоналі.
 - 8.3. Власники бізнесу й команда менеджерів.
 - 8.4. Організаційна схема управління.
 - 8.5. Кадрова політика та стратегія.
9. Оцінка ризиків:
 - 9.1. Типи можливих ризиків.
 - 9.2. Способи реагування на загрози для бізнесу.
10. Фінансовий план:
 - 10.1. Прибутки та збитки.
 - 10.2. План руху готівки.

1.3. Плановий баланс.

10.4. Фінансові коефіцієнти.

11. Джерела використаної інформації

12. Додатки.

Ця структура є лише приблизною схемою бізнес-плану. Конкретний бізнес-план може бути і не таким докладним. Але тут указані ті основні розділи, які необхідно включити до бізнес-плану, орієнтованого на залучення інвестицій у виробничу діяльність.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО БІЗНЕС-ПЛАНУ

1. Має бути стислим, простим, але адекватно розкривати сутність підприємницького проекту (для більшості невеликих проектів з обсягами фінансування 80—100 тис. грн, обсяги бізнес-планів обмежуються 20—25 стор.)
2. Має бути функціональним, тобто містити лише корисну інформацію, яка цікавить або може зацікавити читача. У разі необхідності додаткову, пояснювальну, первинну інформацію дозволяється винести в додатки (обсяги їх не обмежуються)
3. Має ґрунтуватися на реалістичних припущеннях. Прогнози та передбачення треба підкріпити посиланнями на тенденції та пропорції розвитку галузі, на проведені дослідження ринку, на досвід діяльності конкурентів тощо.
4. У цілому має бути песимістичним, тобто орієнтуватися на найгірший результат і в такий спосіб створювати певний «запас міцності» бізнесу.
5. Має бути легким для сприйняття, чітким та логічним, щоб у ньому можна було швидко знайти потрібну інформацію. Отже, у структурі бізнес-плану треба виділяти розділите параграфи.
6. Має забезпечувати збереження конфіденційної інформації про фірму та її діяльність
7. У бізнес-плані рекомендується уникати професійних жаргонізмів, суто технічних описів продукції, операцій, процесів. Треба користуватися загальновідомими термінами, інформацію викладати у діловому стилі, але якомога доступніше.

До загальних правил оформлення бізнес-плану належать:

- наявність титульного аркуша із зазначенням на ньому повної назви, адреси та телефону фірми);
- наявність сторінки змісту (перелік розділів, параграфів, таблиць, рисунків тощо) з посторінковою рубрикацією;
- розміщення резюме (коротких висновків) на початку бізнес-плану;
- розміщення в кінці бізнес-плану додатків (що деталізують, доповнюють та уточнюють інформацію, наведену в основних розділах);

- наявність приміток та посилань на джерела використаної інформації.

Резюме – це стислий (1-2 стор.) огляд підприємницького проекту, його ключових, найбільш важливих та значущих аспектів. Фактично резюме є гранично стислою версією бізнес-плану. Резюме викладають так, щоб привернути увагу потенційних інвесторів та кредиторів, зацікавити їх у більш легальному вивченні бізнес-плану та сформуванню достатньо чітке уявлення про найсуттєвіші риси підприємницького проекту;

У резюме необхідно:

- ✓ дати короткий опис концепції бізнесу, його можливостей та стратегії їх реалізації, котрі забезпечать бізнесу переваги на ринку;
- ✓ навести відомості про цільовий ринок бізнесу (основні споживчі якості товару, особливості його технічного обслуговування, передбачувані обсяги продажу, частка ринку);
- ✓ розкрити унікальні характеристики бізнесу, найбільш суттєві конкурентні переваги фірми, які мають місце або будуть створені внаслідок реалізації розробленої стратегії;
- ✓ указати на компетенцію та професіоналізм керівників фірми та членів команди менеджерів;
- ✓ навести основні передбачувані показники фінансової діяльності фірми (прибутковість, період досягнення беззбитковості, термін повернення інвестицій тощо);
- ✓ окреслити загальну потребу в коштах, визначити бажану форму їх отримання, охарактеризувати можливі форми повернення.

ОФОРМЛЕННЯ, ПРЕДСТАВЛЕННЯ І ЗАХИСТ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ

Розрахунково-графічна робота оформляється згідно плану та вимог наведених вище. Титульний аркуш оформляється за зразком наведеним в додатку А. Увага! Перед титульним листом бізнес плану розміщується титульний лист розрахунково графічної роботи. Примірна інформація титульного листа бізнес-плану наведена в додатку Б.

Після завершення виконання та оформлення розрахунково-графічної роботи студент прикріплює її в системі дистанційного навчання «Moodle» не пізніше, ніж за 10 днів до початку екзаменаційної сесії. Дата одержання роботи фіксується автоматично. Якщо РГР подається пізніше зазначеного терміну, то вона не доопрацьовується, а оцінюється в тому вигляді, в якому була подана на кафедру.

Керівник перевіряє розрахунково-графічну роботу та оформляє письмову рецензію. У рецензії дається коротка характеристика роботи за всіма розділами. Ознайомитись з рецензією студент має змогу в системі «Moodle». За наявності істотних недоліків керівник не допускає роботу до захисту. У цьому випадку

розрахунково-графічна робота повинна бути доопрацьована з урахуванням зазначених у рецензії недоліків і рекомендацій та повторно подана для перевірки.

При підготовці до захисту РГР необхідно виконати всі вказівки, подані у рецензії, врахувати зауваження по тексту роботи, підготувати доповідь у межах 10 хвилин і ілюстративний матеріал, в якому відображені основні аспекти викладені в роботі. Під час захисту студент коротко доповідає зміст розрахунково-графічної роботи, обґрунтовує висновки і пропозиції та відповідає на запитання за темою дослідження.

Студенти, що не виконали в строк розрахунково-графічну роботу або не захистили її (одержали незадовільну оцінку), не допускаються до заліку з даної дисципліни.

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ

Критеріями оцінки розрахунково-графічної роботи є:

- актуальність і ступінь розробки теми;
- завершеність і повнота вирішення тих завдань, які були поставлені при виконанні розрахунково-графічної роботи;
- взаємозв'язок теоретичних та практичних відомостей, використання останніх статистичних та фактичних даних;
- глибина теоретичного аналізу, вміння виявити основні проблеми за темою роботи, знання та розуміння основних точок зору з дискусійних проблем;
- творчий підхід до проблеми, що розглядається, уміння аргументовано викладати свою точку зору;
- логічність та грамотність викладення матеріалу, володіння специфічною термінологією, науковим стилем;
- якість оформлення роботи.

Згідно робочого плану з дисципліни «Бізнес-планування», студент за розрахунково-графічну роботу та її захист максимально може отримати 40 балів. В таблиці 2 представлено порядок оцінювання роботи за системою ECTS і за національною шкалою у порядку.

Таблиця 2. Порядок оцінювання роботи

Оцінка (за системою ECTS)	Оцінка (за національною шкалою)	Бали
A	5 (відмінно)	36-40
B	4 (добре)	33-35
C	4 (добре)	30-32
D	3 (задовільно)	26-29
E	3 (задовільно)	24-25
FХ	2 (незадовільно) з допуском до екзамену	0-23

Оцінка “відмінно” ставиться за всебічну розробку бізнес-плану на основі вище наведеного плану; за умови, що робота не містить істотних стилістичних недоліків.

Оцінка “добре” ставиться, якщо не виконана одна з викладених вище вимог, наприклад, при помилках у розрахунках, висновках, але за умови достатньо повної та самостійно розробленої теми, а також дотримання всіх інших вимог.

Оцінка “задовільно” ставиться за роботу, зміст якої свідчить про те, що студент ознайомився з основними джерелами, самостійно їх опрацював, тему розрахунково-графічної роботи в цілому розкрив правильно, намагається аналізувати факти і події, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може самостійно викласти матеріал.

Оцінка “незадовільно” виставляється, якщо тема розрахунково-графічної роботи не розкрита, студент не розуміє основної суті теми, не може зробити висновки і узагальнення, робота виконана зі значним порушенням вимог щодо змісту, стилістики та оформлення; кількість опрацьованих джерел є недостатньою для повного розкриття теми; у студента виникають значні складнощі в демонстрації результатів роботи, наданні відповідей на поставлені запитання.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агафонова Л. Підготовка бізнес-плану: Практикум. – К.: Знання, 2009. – 158 с.
2. Бізнес-планування : навч. посіб. / Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. – К. : Знання, 2016. – 173 с.
3. Бізнес-планування: Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 236 с.
4. Бізнес-планування підприємницької діяльності в АПК. Навчальний посібник. – К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2016. – 275с.
5. Методичні рекомендації з формування собівартості (робіт, послуг) (Наказ Державного комітету промислової політики України від 2 лютого 2001 року № 47.
6. Методичні рекомендації з формування собівартості проектних робіт з урахуванням вимог положень (стандартів) бухгалтерського обліку (Наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 29 березня 2002 року № 64.
7. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства. Підручник. — К.: Скарби, 2002. — 336 с.
8. Планування діяльності підприємства: Навч.-метод. по-сібник / М.А. Белов, Н.М. Євдокимова, В.Є. Москалюк та ін.; За заг. ред. В.Є. Москалюка. — К.: КНЕУ, 2002.— 252 с.
9. Покропивний С.Ф., Соболев С. М., Швиданенко Г.О., Шапринська Л.М. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування. — К.: КНЕУ, 2001. — 160 с.
10. Тарасюк Г.М. Управління проектами: Навч. посібник. — К.: Каравела, 2006. — 344 с.

11. Тарасюк Г. М., Шваб Л. І. Планування діяльності підприємства: Навч. посібник. — К.: Каравела, 2005. — 312 с.
12. Шило В. П. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства: навч. посібник. / В. П. Шило. — К. : Кондор, 2005. — 240 с.

Додаток А
Зразок оформлення титульного аркуша

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Інститут бізнесу, природокористування і туризму

Кафедра маркетингу,
PR-технологій та логістики

Розрахунково-графічна робота

З дисципліни «Бізнес-планування»

Виконавець:

Студент групи _____

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(звання, прізвище та ініціали)

Додаток Б**Титульний лист**

**Титульний лист бізнес-плану має бути лаконічним і привабливим, не містити зайвих подробиць.
Титульний лист бізнес-плану може бути оформлений таким чином:**

Підприємство _____

Адреса _____

Е—mail _____, Телефон _____

Суворо конфіденційно

Прохання повернути, якщо Вас не зацікавив проект

Кому _____

Коротка назва проекту (до 20—30 знаків) _____

Повна назва проекту _____

Керівник підприємства _____ Тел. _____

Проект підготовлений _____ Тел. _____

Дата початку реалізації проекту _____

Тривалість проекту _____

Дата складання _____ 200 р.

Конфіденційність _____